Skuespiller Johnsen, Gørding

Et hyldestportræt af min morbroder

Af J. Gantzel Lauridsen

Sådan kan det gå til! I december 1885, helt præcist den 20. december gik et forrygende tordenvejr hen over Gørding, og midt under uvejrets rasen fødte fru Ane til købmand Laust Johnsen en velskabt søn. Hans navn blev Niels Johnsen. Han var nummer fem af søskendeflokken i købmandsgården, som Laust Johnsen havde oprettet i 1879 lige klods op ad banen. Der ligger den endnu som en købmandsforretning, omend der gennem årene frem til i dag har været mange skiftende ejere.

Min mor var den ældste af flokken, der i øvrigt efter Niels blev udvidet med yderligere to. Bortset fra min mor og en ugift søster samt Niels fløj de alle viden om, da de kom til skelsår og alder – og dog!

Niels Johnsen foran Gørding Folketeater, som han oprettede i 1918. På plakaten er Fy og Bi filmen »Sol, sommer og studiner«. (Gørding lokalhistoriske Arkiv).

Skuespiller Johnsen i en af sine glansroller som Charlies tante. (Gørding lokalhistoriske Arkiv).

Gartner og skuespiller

Niels blev en blanding! Efter at have fået den grundlæggende skoleuddannelse på mellemskole-afdelingen på Ribe Katedralskole kom han i gartnerlære for, som forældre og søskende sagde, det må være det rigtige for Niels, han elsker blomster og han forstår at behandle dem rigtigt. Gartneruddannelsen blev gennemført og så gik turen til Norge, hvor han opholdt sig i nogle år og gjorde sit til at de norske fjelde blev prydet med blomster. I Norge var nationaldagen 17. maj, den store oplevelse for Niels. Her mødte han en ægte nationalfølelse der var helt i pagt med hans egen. National var Niels! Hans hjerte bankede for Sønderjylland, der for Niels strakte sig fra Ejderen til Kongeåen!

Da han under første verdenskrig kom hjem til de danske strande, åbnede sig den mulighed for ham at få opfyldt en brændende drøm at blive skuespiller. Før verdenskrigen var der mange udenlandske farende svende i det danske. I Gørding viste Niels synlig interesse for en italiener, der på mærkværdig vis havde specialiseret sig i på een gang at spille på seks instrumenter ved hjælp af mund, ben og armbevægelser. Niels fulgte ham troligt gennem stationsbyen og blev hans udråber – et job han udførte så fint, at alle var enige om, at han ikke alene var en spolt, men også en spirende skuespiller.

Spiringen blev til virkelighed, da han i Århus kom i forbindelse med en omrejsende skuespillertrup. Der tog een af trupmedlemmerne sig af ham og uddannede ham på kort tid til skuespiller. Mange roller fik han, ikke blot små sideroller, men sandelig også hovedroller i for eksempel Hostrups og Molieres komedier.

Han elskede – for blot at nævne en enkelt – at spille hovedrollen i »Den indbildte syge«.

Niels Johnsens forbillede var de kongelige skuespillere Adam Poulsen og Poul Reumert. Jo, det var tider!

Biograf og amatørskuespil

I 1918 oprettede Niels Gørding Folketeater – ikke med en scene men som biograf. Her rullede mange af datidens betydende stumfilm over lærredet, ikke mindst Fy og Bi og Harold Lloyd. Udviklingen rullede også! Tonefilmen fik sit gennembrud, og som den fremsynede mand han var, fik han i 1932 installeret tonefilm i biografen. Åbningsforestillingen var »Præsten i Vejlby«, og folk kom bilende langvejs fra til Gørding, for der fandtes ikke andre biografer med tonefilm mellem Esbjerg og Kolding end biografen i Gørding.

Måske havde Niels Johnsen disponeret lidt vel dristigt, og i 1933 afhændede han biografen, men så kom turen til skuespillet! Niels kastede sin interesse over Gørding Dilettantforening – et navn han ikke billigede. Det var ikke dilettant, men amatørskuespil man viede kræfterne til. Niels fik de mest talentfulde af sognets borgere med på mange krævende opgaver, blandt hvilke den største nok var opførelsen af »Elverhøj« i 1934, hvor fru læge Schultz fra Bramming stod for instruktion af dansene. Det var en oplevelse som på ny betød at »publikummerne« kom fra en omkreds på i hvert fald 30-50 km fra Gørding.

Lystanlægget

Niels Johnsen var også den bærende kraft omkring sommerens byfester i Gørding, hvis overskud gik til etablering af Gørding Lystanlæg. Niels Johnsen stod for de bemærkelsesværdige vognoptog, som der stod gny om både i og uden for sognet.

Niels Johnsen havde gerne set, at der i lystanlægget blev opstillet en statue af en ung pige til ære for operasangerinden Bonna Schønberg, der var født i Gørding. Statuen kom aldrig op at stå, for i Niels Johnsens levetid nåede man ikke at få samlet så mange penge, at der var mønter nok til en statue, og en sponsor var der ikke. Siden kølnedes interessen for ideen. Det samme gjaldt interessen for lystanlægget, der er blevet til et sammenvokset krat, som de

borgere i Gørding måske slet ikke er klar over skulle være et anlæg. Sådan er der så meget, når tider skifter med tider.

Fin skribent og oplæser

Niels Johnsen var en fin skribent. Det førte ham til at blive dagbladet »Vestkysten«s meddeler i Gørding, og det kan nok være der var mange nyheder i bladet fra hans hånd. Særlige begivenheder blev omtalt i enkeltheder. Det gjaldt f.eks. KFUM og Ks store årlige majstævne, der samlede langt over 1.000 deltagere. Det var en krævende journalistisk opgave at dække et stævne med mødedeltagere i tre lokaliteter.

Skuespiller Johnsen. Foto fra begyndelsen af 1950erne. (Gørding lokalhistoriske Arkiv).

Niels Johnsen rejste også rundt i det ganske Jylland og læste noget af dansk litteraturs bedste skatte op for fyldte sale. Det hele blev rundet af med oplæsning i jysk mundart – og det tør nok siges det gjorde lykke. Niels Johnsen mestrede den vestjyske dialekt. Kun nogle få jyske vers er bevaret på bånd. De stammer fra en reportage som radioreporteren Jens Dreyer havde med Niels Johnsen i 1959. Denne reportage, der blev udsendt i en halv time, gav et fuldstændigt indtryk af Niels Johnsen og var samtidig en fin PR for Gørding.

En trofast sjæl

Niels Johnsen, der i mange henseender var en typisk ungkarl, var en trofast sjæl. Han svigtede ikke det, han havde viet sit liv. Det gælder klart det sønderjyske. Han var med ved afstemningen 10. februar 1920 som ledsager for en sønderjyde bosat i Gørding, sypigen Herle, der havde stemmeret i Skærbæk ved afstemningen. Niels fortsatte dog til Åbenrå, hvor han på Folkehjem oplevede den store aften, hvis højdepunkt var et fransk militærorkester og franske soldaters oversavning af prøjsiske grænsepæle. Når man hørte Niels fortælle om det, kunne man se det hele lyslevende for sig.

Åndeligt var Niels med i modstanden mod de tyske besættelsestropper i 1940-45. Niels skrev bl.a. et fremragende digt med titlen »Farvel ubudne gæster sønden for Sli«.

En anden stor festaften i det sønderjyske for Niels var etårs frihedsfesten i Tønder 4. maj 1946, hvor Niels Johnsen gik i spidsen for et skotsk sækkepibeorkester gennem byen. Her forenedes Niels Johnsens store interesse for sækkepiber med hans kølige følelser for byens hjemmetyskere.

I august 1967 holdt Niels Johnsens hjerte op at slå. Det skete ved et ildebefindende i det lystanlæg han holdt af. Hans sidste ord var om general Giørts, som havde tjent som soldat i Fredericia. En sand tjener af sin egn, sin by og sit land havde draget sit sidste suk, og det Sydslesvig han havde håbet genforenet med det gamle land havde mistet en sand våbendrager.

Et varigt minde om Niels Johnsen findes på Lindegården, idet han skænkede plejehjemmet en komplet samling juleplatter fra 1895 til 1966.

J. Gantzel Lauridsen, f. 1922 på Lundbækgård i Aike ved Gørding. Journalist siden 1941, ansvarshavende redaktør af »Sydvestjylland« 1951-59, derefter medarbejder på »Vestkysten« og »Landsbladet«. 1967-81 pressesekretær for Danske Husmandsforeninger, siden free lance journalist. Adr.: Trægården 5, st.th., 4000 Roskilde.